

Ποῦ νὰ στραφῶμεν ; ὀπίσθεν ἐκλείσθη ἡ πορεία·
ἐμπρὸς βαθεῖα ἄβυσσος. Ἐκεῖ ἐν ἀπορίᾳ
ζητοῦμεν νὰ κρατήσωμεν τὸ ὀλισθαίνον βῆμα,
ἐνθ' ὑπὸ τοὺς πόδας μας βοᾷ τὸ μέλαν κύμα.

Τότε' ἐκ νεφών ὁμιχλωδῶν τὸ παρελθὸν προβάλλει
μὲ τὰ χρυσὰ τοῦ ὄνειρα, τοὺς πόθους, τὰς ἐκστάσεις...
ἀσπαρξον φάσμα φεῖ ! ζωῆς ἐν θρήνοις διαβάσης,
καὶ ἄσμα ἀπογνώσεως καὶ εἰρωνείας ψάλλει !

Εἰς τὸ ὠχρὸν φθινόπωρον βαδίζοντες τοῦ βίου,
ἀπόμαχοι προσδοκιῶν μεγάλων καὶ ὀνείρων,
τὸ ἄσμ' αὐτὸ ἀκούομεν τὸ λυπηρὸν καὶ εἶρον,
καὶ βλέπομεν τὴν μέλαιναν σημαίαν τοῦ παρθμείου.

Κρείττονες τῶν ἀνωτέρω, ἀγνότεροι ποιητικῶς
οὐδὲ δυνάμειος στερούμεναι, εἶνε αἱ ἐπόμεναι
στροφαὶ τοῦ *Εἰς τὴν ἐπάνοδον τοῦ Βασιλέως*
ποιήματος, γραφέντος ἐν ἔτει 1880, ὅτε ἡ ἐκ-
κρεμότης τοῦ ὀροθετικῶ ἡμῶν ζητήματος ἐφλέγ-
μιναι καὶ συνετάρασσε πᾶσαν ἑλληνικὴν καρδίαν¹.

Ὁ ποιητὴς τῶν *Αἰσθημάτων* γράφει κομψῶς
καὶ σχεδὸν ἀφόγως τὴν καθαρεύουσαν γλῶσσαν,
ἔχει σαφῆ τὴν ἐρμηνείαν, εὐχρουν πολλαχοῦ καὶ
εὐτονον τὴν φράσιν, ἡ δὲ στιχουργία του μαρ-
τυρεῖ κάλαμον ἀπὸ μακροῦ ἡσκημένον· ἀλλὰ πρὸς
τὰς ἀρετὰς ταύτας τῆς μορφῆς δὲν εἶνε δυστυ-
χῶς ἀνάλογοι αἱ ἀρεταὶ τῆς οὐσίας, ἥτις ἰσχνὴ
ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ χαλαρὰ, ἐκπίπτει ἐνίοτε
εἰς ἐφημεριδογραφικὴν πεζολογίαν ἢ ὀγκοῦται
τοῦναντίον εἰς κόμπον ρητορικόν.

Τὰ *Ἠρώα* ἀποτελοῦνται ἐκ μικροῦ στιχηροῦ
προλόγου καὶ τριῶν ποιημάτων ἀναφερομένων εἰς
τρεῖς ἀγνώστους ναυτικούς ἥρωας—ὡς ἀποκαλεῖ
αὐτοὺς ὁ ποιητής, — Νικόλαον Κατραμάδον,
Ματρώζον καὶ Κοσμήν Μπαρμπάτσην. Τὸ πρῶ-
τον αὐτῶν, τὸ μεῖζον τὴν ἔκτασιν ἀλλὰ καὶ ἀσθε-
νέστερον ποιητικῶς, ἀρρηγεῖται μυθιστορικῶς πει-
ρατικὴν ἔφοδον τοῦ Κατραμάδου κατὰ φρεγᾶδος,
τὴν καταστροφὴν αὐτῆς, τὴν αἰχμαλωτίσιν ὀθω-
μανίδος καὶ τὸν πρὸς αὐτὴν αἰφνίδιον ἔρωτα τοῦ
ἥρωος, τὴν ἐπιστροφὴν αὐτοῦ εἰς Σπέτσας καὶ
τὸν ὑπὸ τῆς μητρὸς του φόνον τῆς ἀλλοπίστου
ἐρωμένης. Ταῦτα δὲ πάντα, τὰ λίαν ἀπίθανα,
ἦκιστα δὲ ἡρωικά, διὰ λεπτολόγου περιγραφικῆς
περιττολογίας, ἦν διακρίνει μὲν ὄγκος φράσεως
καὶ πάταγος λέξεων πολὺς, ἀλλ' ἀσθένεια ὡς ἐπὶ
τὸ πλεῖστον, ἐνίοτε δὲ καὶ ἀτοπία νοημάτων.
Οὕτως, ἐν παραδείγματι, ἐξηγῶν ὁ ποιητὴς τὴν
αἰφνίδιον εἰσβολὴν τοῦ ἔρωτος εἰς τὴν καρδίαν
τοῦ Κατραμάδου, λέγει :

Κ' εἰς τὰ στήθια τοῦ Καπτάνου
ἄνθισ' ὁ ἔρωτας μὲ μιᾶς,
καθὼς εἰς τὸ βράχον πάνου
τὸ φυτὸ τῆς κυκλαμῖας·

ἐνθ' γνωστὸν ἔπρεπε νὰ εἶνε εἰς τὸν ποιητὴν, ὅτι
ἡ κυκλαμὶα δὲν θάλλει αἴφνης καὶ ἀπροσδόκητος

ἐπὶ τῶν βράχων, ἀλλὰ προσδοκωμένη τοῦναντίον
καὶ ἀκριβῶς ἐκεῖ ὅπου ἀπέμειναν οἱ βολβοὶ τῶν
ρίζων τῆς ἀπὸ τῆς προηγουμένης ἀνθήσεως.

Κρεῖττον σχετικῶς εἶνε τὸ τρίτον τῶν ποιημά-
των τούτων, τὸ εἰς τὸν Μπαρμπάτσην ἀναφερό-
μενον, ὅπου ἡ ὑπὸ τοῦ γέροντος ναύτου ἀφήγησις
παλαιοῦ του ἀνδραγαθήματος καὶ δυνάμειν ἔχει
καὶ περιγραφικὴν γοργότητα· ἔτι δὲ καλλίτερον
τὸ δεύτερον, οὐτινος ἥρωος εἶνε ὁ Ματρώζος¹.

Ὁ ποιητὴς τῶν *Ἠρώων*, ὡς ἐκ τῶν στίχων
ιδίως τούτων καταφαίνεται, καὶ αἰσθημα ἔχει
καὶ φαντασίαν καὶ δυνάμειν λόγου πολλαχοῦ.
Ἀλλὰ τὴν φαντασίαν αὐτοῦ δὲν χαλιναγωγεῖ
δυστυχῶς πάντοτε ἡ κρίσις οὔτε ἡ καλίσθησις·
ταύτης δὲ ιδίως τὴν ἑλλειψιν ἔτι συχνότερον ἐλέγ-
χει ἡ ἐξωτερικὴ τῶν ποιημάτων του μορφή. Διότι
καὶ ἡ φράσις αὐτῶν εἶνε μακρολόγος ὡς ἐπὶ τὸ
πολὺ καὶ ἀνειμένη ἐνίοτε μέχρι πεζολογίας, καὶ
ἡ γλῶσσά του, δημοτικὴ κατὰ βάθος, δὲν ἀπα-
ξιοῖ ἐν τούτοις οὐ μόνον νὰ δανείζηται παρὰ τῆς
καθαρεύουσας, ἀλλὰ καὶ νὰ μεταβάλλῃ ἐνίοτε εἰς
ράκη τὰ δάνεια. Ὁ γράφων ἐν δημοτικῇ γλώσσῃ:
« ἔς τὴ φωτεινὴν τοῦ πνεύματος ἐκείνη ἐποχή »,
καὶ « ἔς τὴν πόλιν τὴν θεόχτιστην τῆς πάναγνης
πυλλάδος », καὶ « μὲ μᾶτι ἀετήσιο », καὶ « τὸ
πνεῦμα τῶν τυφώνων » καὶ ὅσα ἄλλα ὅμοια, δύ-
ναται μὲν ἴσως—τίς οἶδε—νὰ φρονῇ ἐνδομύχως,
ὅτι συντελεῖ οὕτω καὶ αὐτὸς εἰς δημιουργίαν τῆς
νέας ἑλληνικῆς γλώσσης, ἣν μέλλει ποτὲ νὰ λα-
λήσῃ καὶ νὰ γράψῃ ὁ περιούσιος λαὸς τοῦ Κυ-
ρίου, ἀλλὰ δὲν μαρτυρεῖ βεβαίως καλίσθησιν
ἀκραιφνή, ὅποιαν δικαιούται τις ν' ἀπαιτῇ παρὰ
ποιητοῦ μὴ στερουμένου ποιητικοῦ ταλάντου καὶ
δυναμένου, δι' αὐστηροτέρας ἑαυτοῦ παιδαγωγῆ-
σεως, νὰ παραγάγῃ γενναϊότερα ἔργα.

Μεταβαίνομεν νῦν εἰς τὰ δύο κάλλιστα ποιή-
ματα τοῦ ἐφετεινοῦ ἀγώνος, τὰ φέροντα τὰς ἐπι-
γραφὰς ὁ *Τραγουδιστὴς τοῦ χωριοῦ* καὶ *Ἐρως*
καὶ *Ψυχὴ*.

[Ἐπεταῖ συνέχεια]

ἈΘΗΝΑΪΚΗ ΗΧΗ

Ἐδημοσιεύθη τὸ πρόγραμμα τῶν δημοσίων ἀνα-
γνωσμάτων τοῦ Συλλόγου Παρνασσοῦ καὶ ἤρξαντο
ταῦτα ἀπὸ τῆς παρελθούσης Παρασκευῆς. Ἡ
κομψὴ ἡλεκτρονόμιστος αἴθουσα ἤνοιξε καὶ πάλιν
τὰς εὐρείας τῆς θύρας εἰς τὸ ἀθηναϊκὸν κοινὸν τὸ
μᾶλλον ἀνεπτυγμένον, τὸ ὅποιον συνεῖθισε νὰ συρ-
ρέγῃ, ἐνίοτε μετὰ σπουδῆς ἐκτάκτου, εἰς τὰ ἐσπε-
ρινὰ ταῦτα ἀκροάματα. Καὶ φέτος ὅπως καὶ κατὰ
τὰ προηγούμενα ἔτη, πλήρη παρνασσικῶν
ἀναμνήσεων, τὸ βῆμα τοῦ Συλλόγου θὰ καταλάβ-
ωσι διὰδοχικῶς οἱ ἐπιφανέστεροι τῶν συγγραφέων
λογίων,—ὅσοι τοῦλάχιστον ἔχουσι τὴν τιμὴν νὰ
εἶνε μέλη τοῦ Παρνασσοῦ καὶ τὴν φροντίδα νὰ
ἐκπληρώσιν ὅ,τι παρ' αὐτῶν ἄξιόν ἐστι σωματοῖον,—

¹ Παραλείπονται οἱ ἀγνωσθέντες ὑπὸ τοῦ κ. Εἰση-
γητοῦ στίχοι τοῦ ποιήματος.

τὰ δὲ ποικίλα θέματα τῶν διατριβῶν, ἐξ ὧν βριθεῖ τὸ ἀληθῶς πλουσιώτατον πρόγραμμα, ποικίλας ἐπαγγέλλονται πνευματικὰς ἀπολαύσεις εἰς τοὺς τακτικούς καὶ ἐκτάκτους θαμῶνας. Ποιηταί, λόγιοι, ἐπιστήμονες, καθηγηταί, κριτικοί, θάπαγγελλωσι ποιήματα, θὰ πραγματευθῶσι ζητήματα φιλολογικὰ καὶ κοινωνικά, θὰ ἀναπτύξωσι θέματα ἐπιστημονικά, τερπνῶς ἐκλελαϊκευμένα. Αἱ κυρίαι, οἱ ὠχρόλευκοι καὶ αἰσθηματικοὶ νεανίαι, οἱ ἀξιωματικοί, οἱ φιλόμουσοι ρασοφόροι, οἱ σοβαροί, δύστροποι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐπικριταί, ὅλοι ὅσοι ἀπαρτίζουσι τὰ συνήθη ἀκροατήρια, θὰ εὐρωσιν ἕκαστος τὴν ἀνάλογον εἰς αὐτὸν τροφήν. Ὁ Παλαμᾶς, ὁ σκοτεινὸς αὐτὸς καὶ ἀρμονικώτατος ὑποφῆτης, τὰ ἀναγνώσματα τοῦ ὁποίου ἐν τούτοις ὑπερέβησαν κατὰ τὴν συρροὴν τὰ τοῦ Παράσχου, ἔχοντες μέχρι τοῦδε τὸ μονοπῶλιον τῶν πυκνοτάτων ἀκροατηρίων, — ὁ πάντοτε τρυφερὸς Πολέμης, ἡ ἄκοντος τοῦ ὁποίου ἀπαγγελία ἐλκύει τὰς περισσοτέρας κυρίας καὶ ὁ νεαρώτατος Μάνος, ὁ κομψὸς καὶ γλυκὺς, θὰ τέρψωσι μὲ τοὺς στίχους τῶν, ἄλλος δι' ἄλλων, ὅλους τοὺς αἰσθανομένους τὸ καλὸν καὶ ἀρεσκομένους νάφιερῶσιν ὀλίγας ὥρας ἐκ τοῦ πεζοῦ καθημερινοῦ βίου πρὸς ἰδανικώτερας ἐνασχολήσεις. Οἱ ἀγαπῶντες ἐκ τῶν κλάδων τῆς γνῶσεως τὰ σοβαρώτερα καὶ πραγματικώτερα, θάκούσωσι τὸν Μητσόπουλον, τὸν Λάμπρον, τὸν Πολίτην, τὸν Ἀργυρόπουλον, τὸν Ἀποστολίδην, τὸν Κοκκίδην, κατὰ τὰς διαλέξεις, τὰς ὁποίας, ὅπως καὶ πέρυσι, θὰ συνοδεύωσι πειράματα καὶ προβολαὶ φωτεινῶν εἰκόνων, θὰ γίνωνται δ' ἐπὶ μικρῷ τιμῆματι εἰσόδου πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἀσφυκτικῆς συρροῆς, τὴν ὁποίαν θὰ ἐπικολοῦν ἂν ἐγίνοντο δωρεάν. Πόσον εὐκόλα ἀλήθεια—αὐτὸ ἐν παρενθέσει—εἰμυρεῖ νὰ ὑπολογισθῇ καὶ νὰ διατιμηθῇ ὁ ἐπιστημονικὸς ζήλος ἐν Ἑλλάδι! Ἡ πείρα ἀπέδειξεν ὅτι δωρεάν θὰ ἔχῃς κατακλυσθῆναι φιλομούσων καὶ περιέργων, ἀπὸ τῶν ὁποίων εἰμυρεῖς νὰ σωθῇς μὲ εἰκοσάλεπτον μόνον δικαίωμα εἰσόδου... Ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον. Οἱ ἔχοντες διδάθῃν νὰ γελᾶσιν θὰ τρέξωσιν εἰς τὸ ἀνάγνωσμα τοῦ Ἀνώνυμου οἱ ἀναγνώσκοντες τὸν Βέβελ ἢ τὴν Ἐφημερίδα τῶν Κυριῶν καὶ ὄντες ὑπὲρ τῆς χειραφεσίας τῆς γυναικὸς, θὰ τρέξωσιν εἰς τῆς κυρίας Κεχαγιά, — ἀλλοίμονον δὲ ἂν ὅλοι οἱ ἐν Ἀθήναις ἐφημεριδογράφοι καὶ ἐφημεριδόφιλοι συνέρρεον εἰς τὸ σχετικὸν ἀνάγνωσμα τοῦ Καχλαμάου! Ἀλλ' οἱ ἀντὶ τούτων ὅλων προτιμῶντες ἀνυψωθῆναι πρὸς τὸν Θεὸν καὶ νάκούσωσι λόγους ψυχοφελεῖς θὰ περιμεῖνωσι βεβαίως κατὰ τὰς Τεσσαρακοστὰς τὰς θρησκευτικὰς ἐμιλίαις τοῦ Διομήδους Κυριακοῦ καὶ τοῦ Μοσχάκη, τὰς τὸσον ἐπιτυχῶς ἀπὸ πέρυσι ἐγκαινισθείσας, τὰ ἐντυφλήματα τῶν εὐσεβῶν κυριῶν, αἱ ὁποῖαι ὠνόμασαν ἑαυτὰς Οὐγατέρας τοῦ Ἐπουρανίου Βασιλεῶς.

Ἀληθινὰ πόσον ὠραία προμηθύνεται αἱ ἐσπερίδες καὶ αἱ ἡμερίδες τοῦ Παρνάσσου! Ἄν μάλιστα εἰς τὰ τόσα φιλολογικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ προστεθῇ καὶ ὀλίγη μουσικὴ διὰ τῶν ἐβδομαδιαίων ἐκείνων διδράχμων συναυλιῶν, τῶν ἐπιμελημένων καὶ προσιτῶν, τὰς ὁποίας ἐγὼ τοῦλάχιστον θεωρῶ τὸ τερπνότερον καὶ ὠφελιμώτερον ἐξ ὧν ἕκαμε ποτὲ ὁ Παρνάσσος, ἰδοὺ ἀληθῶς ἐν πρόγραμμα σοφὸν καὶ πληρὲς! Τὸ ἀθηναϊκὸν κοινὸν δὲν ἔχει ἢ

ἐκφράσεις θερμῆς εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸ λαμπρὸν Σωματεῖον, τὸ ὁποῖον ἀνέλαβε νὰ τέρπῃ τόσῳ φιλοτίμως καὶ ἐπωφελῶς τὰς μακρὰς καὶ ἀνιαρὰς τοῦ χειμῶνος τοῦ ὥρας, μὲ πνευματικὰς ἀπολαύσεις, δωρεάν παρεχομένας καὶ ἀσυγκρίτως ἀνωτέρας τῶν ἐκμυζωσῶν ἀσπλάγχχνος καὶ αἰσχροκερδῶς τὸ ἰσχνὸν αὐτοῦ βιβλάντιον. Εἰς τοῦτο τοῦλάχιστον δὲν θὰ παντήσωσι μετ' ἀγερωχίας οἱ καταρτίζοντες ἀποπείρας τινὰς θιάσων καὶ διὰ τὰς ἀποπείρας τῶν παραστάσεων τῶν ζητούντες ἀπὸ τοὺς ἀθηναίους μὲ τὴν σημερινὴν οἰκονομικὴν κρίσιν διὰ τὰ καθίσματα τῆς πλατείας δραχμὰς πέντε καὶ πεντήκοντα (ἀρ. 5,50).

★

Ἀλλ' ἂς ἐμμεῖνωμεν ἐπ' ὀλίγον εἰς αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ τὰ δημόσια ἀναγνώσματα. Τὸ μετᾶλλον ἔχει καὶ τὴν ἀντίθετον αὐτοῦ ὄψιν, τὴν σκοτεινὴν, αὕτη δὲ εἶνε δυστυχῶς ἐκείνη ἢ ὁποία ὑποπίπτει κοινότερον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. Τὰ δημόσια ἀναγνώσματα δὲν γεννῶσι μόνον τέρψιν ἀλλὰ καὶ πληξίν, ἐν τῷ συνόλῳ δὲ ἡ δευτέρα ὑπερβαίνει τὴν πρώτην. Ἄν παρατηρήσωμεν γενικῶς, θὰ ἴδωμεν ὅτι οἱ καλοὶ εἶνε ἐξαιρέσεις οἱ δὲ μέτριοι κανῶν. Αὐτοὶ ὡς ἐπιτοπλεῖστον ἐκποροῦσι τὸ βῆμα τοῦ Παρνάσσου καὶ αὐτῶν τὰς ἀνιρότητας τρέχουσι νάκούσωσιν οἱ πολλοί. Ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι, ἔχοντες ἀξιώσεις λογίων, οἱ ὁποῖοι δὲν κάμνουν παρὰ ἐν ἀνάγνωσμα κατ' ἔτος καὶ μίαν διατριβὴν διὰ τὸ Ἡμερολόγιον τοῦ Ἀσωπίου, τοῦτου δ' ἐκλιπόντος, διὰ τὸ τοῦ Σκόκου. Οἱ ἄνθρωποι αὗτοι γίνονται κατὰ προτίμησιν μέλη τῶν φιλολογικῶν Συλλόγων, εἰς πολλοὺς τῶν ὁποίων πρωταγωνιστοῦσι πολλὰς ὡς μέλη τοῦ Προεδρείου καὶ τῶν διαφόρων Ἐπιτροπῶν, ἐξ αὐτῶν δ' ἀποτελεῖται καὶ ἡ μεγάλη πλειονότης τῶν μελῶν τοῦ Παρνάσσου. Γράφουσι τὴν διατριβὴν τῶν, ἐπὶ τοῦ μᾶλλον τετριμμένου, ξηροῦ καὶ ἀνιαροῦ θέματος, τὸ ὁποῖον ἔχουσι μελετήσει, ἀγγέλλουσι τὸ σπουδαῖον γεγονός διὰ τῶν ἐφημερίδων, ἐκπέμπουσιν ἑκατοστὰς προσκλητηρίων καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις καὶ ἐν μέσῳ «πυκνὸν καὶ ἐκλεκτὸν ἀκροατήριον» ὡς γράφουσι τὴν ἄλλην ἡμέραν αἱ ἐφημερίδες, ἀνέρχονται τὸ βῆμα καὶ ἀρχίζουσι τὴν ἀπαγγελίαν ἢ μᾶλλον τὴν ἀνάγνωσιν. Μετὰ δέκα λεπτὰ τῆς ὥρας, ἐκτὸς ἴσως τῶν στενῶν συγγενῶν τοῦ ρήτορος, κανεὶς ἄλλος ἐκ τῶν ἀκροατῶν δὲν ἀντέχει εἰς τὴν μονότονον καὶ πληκτικὴν ἐκείνην ἀνάγνωσιν τόπων κοινῶν καὶ φράσεων ἄνευ ἐννοίας. Ὁ ὕπνος, ὁ ὁποῖος τοιαύτας ζητεῖ περιστάσεις διὰ νὰ ἐπέρχεται πρόωρος, πιέζει τὰ βλέφαρά των. Ὅσοι εὐρίσκονται πλησίον τῶν παραθύρων, κρύπτονται ὑπὸ τὰ παραπετάσματα καὶ κοιμῶνται μακάριον, ἐν ᾧ τρέπονται εἰς φυγὴν ἄλλοι εὐτυχέστεροι, εὐρισκόμενοι πλησίον τῆς θύρας. Οἱ λοιποὶ οἱ ἐν τῷ μέσῳ περισσότερον ἐκτεθειμένοι, εἶνε ἡναγκασμένοι νὰ ὀφίστανται τὸ μαρτύριον μὲ ἀνικητοῦς ὀφθαλμούς· ὧν δὲ περισσότερον ἀξιοθρήνητοι, διὰ τὸ ὑψηλὸν καὶ πάνοπτον τῆς θέσεώς των, μοὶ φαίνονται ὁ Πρόεδρος καὶ οἱ κ. κ. γραμματεῖς. Ἐκ τῆς ναρκώδους ταύτης καταστάσεως ἐξεγείρει τὴν αἵθουσαν τὸ τέλος. Μολονότι σοφώτατα ὁ χρόνος τῶν ἀναγνωσμάτων ὥρισθαι σχετικῶς σύντομος, εἶνε ἀνέκφραστος ἡ εὐχαρίστησις μετ' ἧς ἀναπολεῖται ὑπὸ πάντων τὸ τοῦ ἀρ-

χαίου φιλοσόφου «γῆν ὀρώ», ἄμ' ὡς ὁ ρήτωρ ὑψώσῃ τὴν φωνήν του τονίζων τὸν ἐπιλογον. Τὰς τελευταίας του λέξεις καλύπτουσι χειροκροτήματα παταγώδη ἀνακουφίσεως καὶ χαρᾶς. Ὁ ρήτωρ κατέρχεται θριαμβεύων καὶ ἀφ' οὗ δεσθῇ τὰ θερμὰ συγχαρητήρια τῶν παρισταμένων — τῶν ὁποίων δὲν φέονται αὐτοὶ ὁμολογουμένως εἰς τὴν ψυχολογικὴν θέσιν εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκονται — πηγαίνει νὰ παραδώσῃ τὸ χειρόγραφόν του εἰς τὸ ἀτυχῆς περιδικὸν τοῦ Συλλόγου, τὸ ὁποῖον εἶνε ὑποχρεωμένον νὰ δημοσιεύσῃ ὅλα αὐτὰ τὰ καταπλάσματα, τὰ ἀγνωσθέντα «ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦ Συλλόγου τὴν ἐσπέραν τῆς . . .»

Τοιαῦτα εἶνε ὥςπερ τοπλεῖστον παρ' ἡμῖν τὰ δημόσια ἀναγνώσματα, ὅχι μόνον τοῦ Παρνασσοῦ, ἀλλὰ, κατὰ μεῖζονα λόγον ἴσως, ὅλων τῶν ἄλλων δευτερευόντων καὶ τριτευόντων Συλλόγων. Οἱ σάχλοι καὶ ἀνούσιοι τίτλοι τῶν ἀναγνωσμάτων φέρονται καθημερινῶς εἰς τὰς ἐφημερίδας, μετ' ἄλλων ὁμοῦ ἀναγραφόμενων ἐγκλημάτων, καὶ παρ' αὐτοὺς τὰ ὀνόματα τῶν αὐτοῦργων, ἀγνώστων καὶ οὐδεμίαν παρεχόντων ἐγγύησιν ὅτι εἶνε δίκαιαι αἱ ἀξιώσεις, τὰς ὁποίας φαίνονται ἔχοντες. Νὰ προσκαλῇς κόσμον εἰς δημοσίαν αἴθουσαν διὰ νὰ σ' ἀκούσῃ, αἱ διὰ βόλας! δὲν εἶνε μικρὸν τὸ θράσος; καὶ νὰ μὴν ἡξέυρῃς οὔτε τί θὰ εἴπῃς, οὔτε πῶς θὰ το εἴπῃς, δὲν εἶνε πάλιν μικρὰ ἡ ἄγνοια ἡ στοιχειώδης καὶ ἡ ἀσυνειδησία! Ἄν δὲν εἴσαι τοῦλάχιστον Παπαρηγόπουλος, μὲ ποῖον δικαίωμα τολμᾷς νὰ ἀναγνώσῃς ἱστορικὴν πραγματείαν, τὴν ὁποίαν ἐδύνασο, ἂν ἤθελες, νὰ δημοσιεύσῃς εἰς μίαν ἐφημερίδα; ἂν δὲν εἴσαι Ροῖδης, πῶς λοιπὸν πραγματεύεσαι ζητήματα αἰσθητικά, ἢ ἂν δὲν εἴσαι Παλαμάς, πῶς τολμᾷς νὰ παγγεῖλῃς στίχους. Ἐπὶ τέλους καὶ τίποτε ἐξ αὐτῶν ἂν δὲν εἴσαι, ἂν τοῦλάχιστον δὲν ἔγῃς τὴν ἀπαγγελίαν ἐνδὲς Σκυλίτῃς ἢ ἐνδὲς Ἀγγέλου Βλάχου, πῶς παρουσιάζεσαι ἀπρόσκλητος νὰ παγγεῖλῃς ὅτι δὴποτε σοῦ κατέβῃ νὰ γράψῃς; — «Ὁλ' αὐτὰ εἰν' ἐρωτήματα εἰς τὰ ὁποῖα ἐγὼ δυσκολεύομαι πολὺ νὰ παντήσω καὶ ἀπορῶ μεγάλως μ' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι τὰ λύουν μὲ τόσον εὐκολίαν. Ὑπὸ τοιοῦτων ὁμῶς καταλαμβάνονται ὥςπερ τοπλεῖστον κατ' ἔτος αἱ ἡμέραι τῶν Δημοσίων Ἀναγνωσμάτων τοῦ Παρνασσοῦ. ἐν ᾧ ἔξεναντίας οἱ ὀλίγοι οἱ δυνάμενοι νὰ τιμῇσωσιν ἀληθῶς τὸ ἐσπερινὸν βῆμα ἀπέχουσιν αὐτοῦ ὅσῳ τοῖς εἶνε δυνατόν, δίδοντας μόνον εἰς τὸν ἐπίμονον γραμματέα ἓνα τίτλον διατριβῆς ἢ ποιήματος, τὸν ὁποῖον βλέπομεν κατ' ἔτος εἰς τὸ πρόγραμμα στερεότυπον, ἵνα διαγεῖρῃ προσδοκίαν καὶ ἐλπίδας, αἱ ὁποῖαι οὐδέποτε πέφρωται νὰ πραγματοποιηθῶσι . . .

★

Δὲν ἡξέυρομεν ἀκόμη τί θὰ πῇ ἀνάγνωσμα. «Ὅλοι νομίζομεν τὸν ἑαυτὸν μας ἱκανὸν δι' ὅλα, ἐν ᾧ πολλάκις εἶνε τόσῳ μικρὰ καὶ ἀσήμαντος ἡ εἰδικότης μας! Ἐχομεν τὴν ἀξίωσιν ὅτι δυνάμεθα νὰ πραγματευθῶμεν οἰονδήποτε θέμα, ἐξ ὅλων τῶν κλάδων τοῦ ἐπιστητοῦ καὶ κατανατᾷ νὰ μὴν ἡξέυρωμεν οὔτε νὰ ἀναγνώσωμεν ἐνώπιον δέκα ἀνθρώπων τ' ἀνούσια καὶ τετριμμένα, τὰ ὁποῖα ἐγράψαμεν. Καὶ ὅμως τὸ ἀνάγνωσμα θέλει εἰδικότητα καὶ ὡς πρὸς τὴν ἰδέαν καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν. Διὰ νὰ

παρουσιασθῇ κανεὶς ὑψηλότερον κατὰ τινὰς πόδας τοῦ κοινοῦ, πρέπει νὰ ἔγῃ νὰ τῷ εἴπῃ κατὰ νέον ἢ τοῦλάχιστον νὰ εἰμφορῇ νὰ διατυπώσῃ κατὰ νέον τρόπον τὰ παλαιά. Ἐγὼ τοῦλάχιστον δὲν θὰ ἤμην διατεθειμένος νὰ ἐπιτρέψω τὴν ἐπὶ τὸ βῆμα ἐνδὲς φιλολογικοῦ συλλόγου ἐμφάνισιν ἢ εἰς μόνον τοὺς κρατύναντας ἡδὴ τὴν φήμην των παρὰ τῷ κοινῷ καὶ εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε τὸ κοινὸν αὐτὸ νὰ θέλῃ νὰ τοὺς ἴδῃ, νὰ τοὺς ἀκούσῃ, ἔστω καὶ ἂν πρόκειται νὰ τῷ εἴπωσιν ἀνοητότερα ἀπὸ ἄλλον ἄγνωστον, καὶ νὰ συρρέῃ αὐθόρμητον, ἐπὶ τῇ ἀπλῇ ἀναγγελίᾳ τοῦ ἀναγνώσματος, ἄνευ προσκλητηρίων ἰδιαίτερων καὶ παρακλητῶν. Ἡμεῖς οἱ ἄλλοι ἄς γράφωμεν, ἂν θέλωμεν, ἄς ἐργαζώμεθα, ἄς μελετῶμεν, ἄς ἀκούωμεν, ἀλλ' ἄς μὴ κατατριβώμεθα πρὸς θεοῦ εἰς ματαίαν ἐπιδείξεις, γινόμενοι αἰτία νὰ ἐξετελίζεται ἔθος, τὸ ὁποῖον εἰς ἄλλας κοινωνίας εἶνε πηγὴ διδασκαλίας καὶ ἀπολαύσεως σημαντικῆς.

Ἀλλὰ καὶ οἱ ὀλίγοι εὐτυχεῖς, οἱ δυνάμενοι ἡδὴ νὰ ἔχωσι περὶ αὐτοὺς κόσμον πρόθυμον νὰ τοὺς ἀκούῃ, καλὸν θὰ ἦτο νὰ ἔκαμνον κάποιαν χρῆσιν τοῦ μοναδικοῦ αὐτῶν προνομίου. Ὑπάρχουσι ζητήματα, ἢ διὰ ζωσῆς ἀνάπτυξης τῶν ὁποίων καὶ τέρπει καὶ διδάσκει, κάμνουσι δὲ ἄδικον καὶ εἰς ἑαυτοὺς καὶ εἰς τὸν τόπον, ἐπιτιμώμενοι νὰ σιωπῶσιν, ἢ ἀρκοῦμενοι εἰς τὴν ἀπὸ ἔδρας πανεπιστημιακῆς διδασκαλίας καὶ εἰς συγγραφὴν ἔργων μὴ δυνάμενων νὰ ἔχωσι γενικὴν κυκλοφορίαν. Ὁ κόσμος, ἡ νεολαία, διψᾷ νὰ ἀκούσῃ καὶ νὰ μάθῃ; οὔτε δὲ τὰ σχολεῖα, οὔτε τὰ βιβλία εἶνε ἱκανὰ νὰ ἱκανοποιήσωσι τὴν τοιαύτην διψάν—διότι εἶνε διψᾷ οὕτως εἰπεῖν λεληθυῖα καὶ κνίζεται μόνον ἐπὶ τῇ θέᾳ τῆς διαυγοῦς κρουσταλίνης πηγῆς, ἢ ὅποια τρέχει τώρα μυστικῇ ὑπὸ τὰ φιλώματα. Αἱ αἰσθητικαὶ ἀλήθειαι, ἡ ἀνάγκη τῶν μεγάλων ποιητῶν, καλλιτεχνικαὶ μελέται, ἐπιστημονικὰ ζητήματα γενικοῦ ἐνδιαφέροντος, ἢ θεωρία τῆς ἐξελιξέως, οἱ νόμοι τῆς κοινωνιολογίας—ἰδοὺ τίνα ἐδύναντο ἐπὶ παραδείγματι νὰ ποτελέσωσι τὸ θέμα ἐσπερινῶν διαλέξεων, κοιμῶν, γλαφυρῶν, μὲ παραδείγματα καὶ ἐφαρμογὰς, νεωτεριστικῶν, ἀξίωσιν τοῦ νόματος καὶ τοῦ προορισμοῦ. Ὅχι πλέον ἐν ἀνάγνωσμα κατ' ἔτος; ἀλλὰ δύο καὶ τρία καὶ σιεῖραν εἰ δυνατόν. Ἐπὶ τρεῖς συνεχεῖς ἐσπέρας εἰς μίαν Φιλολογικὴν Ἑταιρίαν τοῦ Λονδίνου ὁ Σπένσερ ἀνέπτυξέ ποτε τὸν μέγαν τῆς κοινωνιολογίας Νόμον τῶν Τριῶν Καταστάσεων. Δυσκόλως θὰ ἐδύνατο νὰ εὐρεθῇ θέμα περιεργότερον, ἐπαγωγότερον, ποικιλωτέρων καὶ συγχρόνων ὡφελιμότερον. Ἀλλὰ ποῖος θὰ τὸ ἐμάντευεν, ἀφ' οὗ καὶ τὸ ἔνομα αὐτὸ τοῦ πράγματος εἶνε δι' ἡμᾶς ἄγνωστον; Καὶ δὲν θὰ εἴμεθα ἡδυσχεστημένοι ἐὰν καὶ ἐδῶ εἰς τῶν καταγινόμενων περὶ τὰ τοιαῦτα—εἰς τὸ ἄκρον τῆς γραφίδος μου ἔρχεται τώρα τὸνομα τοῦ κ. Ροῖδου,—ἐπεχειρεῖ ποτὲ νὰ μας ἀναπτύξῃ τὸν Νόμον ἐκεῖνον, ἔστω καὶ ἂν ἤρκατο εἰς τὰ ἡδὴ γνωστά, χωρὶς δηλαδὴ νὰ παρουσιάσῃ ἰδίαν ἐπ' αὐτοῦ ἐργασίαν, ὅπως ὁ Σπένσερ.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνάγνωσις, ἡ καλὴ ἀνάγνωσις ἔργων τέχνης, ποιημάτων, διηγημάτων, κομωιδιῶν κλ. ὑπὸ τῶν συγγραφέων των, δὲν εἶνε ἀπρόσφορον θέμα, ἰδοὺ δὲ στάδιον καὶ διὰ τοὺς καλλιτέχνους τοῦ λόγου, ὅσους, ἐννοεῖται, εἰμποροῦν νὰ συναθροίσουν περὶ αὐτοὺς ἀκροατήριον. Ὁ Δίκηνς—διὰ νὰ τελειώσω—

μεν μὲ τοὺς Ἀγγλοὺς — ἐσυνείθιζε νὰναγινώσκη δημοσίᾳ τὰ μυθιστορήματά του, ἀδιάφορον ἂν ἦσαν καὶ δημοσιευμένα, διότι παρ' αὐτῷ τὸ ἔξοχον ἦτο ἡ τέχνη τῆς ἀπαγγελίας καὶ ὁ τρόπος δι' οὗ ἐμιμεῖτο ἀναγινώσκων τὰ δρῶντα πρόσωπα. Οὕτως ἔκαμε πολλὰς ἐσπερίδας ἀλησμονήτους, μεταβάς ἐπίτηδες καὶ εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ἐκ τῶν ὁποίων εἰσέπραξε — διότι τίποτε δὲν γίνεται δωρεὰν εἰς τοὺς εὐτυχεῖς ἐκεῖνους τόπους — ἑκατομύριον στρογγυλόν. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν Παρνασσόν μας δὲν ἦτο ὥραία ἡ ἐσπερίς κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ κ. Κορομηλάς ἀνέγνωσε ποτὲ μίαν του κωμωδίαν ;

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ!

ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΑς HANNAH LYNCH

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'.

Θεῖος ἀμειλικτός

Διατί καὶ πόθεν αἱ καταιγίδες αἱ ταράττουσαι τὸ γαλήνιον ρεῦμα τοῦ ἀγνοῦ ἔρωτος ; Εἶδομεν τὸν σκληρὸν χωρισμὸν δύο ἐρωτευμένων, καὶ ἰδοὺ πάλιν ἄλλο ζευγὸς ἐπαπειλούμενον ἀπὸ νέᾳ δεινᾷ. Μήπως ἔθεσπίσθη ἐξ ἀρχῆς καὶ ἀνέκαθεν ὅτι δὲν θὰ ὑπάρχῃ Παράδεισος χωρὶς ὄφιν, ὅσον καὶ ἂν εἶναι ἄμεμπτοι ὁ Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὕα του ; Εἶναι πεπρωμένον νὰ φαρμακεύεται πάντοτε ἡ εὐτυχία των εἴτε ἀπὸ τὸ ἀπαίσιον ἐρπετόν, εἴτε ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἰδίους ;

Διὰ τοὺς δύο τούτους ὁ κεραυνὸς ἐξέσπασε τὴν ἐπαύριον τῆς μνηστείας των, ἐνῶ ὁ εὐδαίμων Ροδόλφος ἐπρογευμάτιζε μὲ τὸν θεῖον καὶ τὴν θεῖαν του.

— Ροδόλφε, εἶπεν ὁ βαρῶνος, ἡ θεία σου κ' ἐγὼ σοῦ ἐτοιμάσαμεν μίαν εὐχαρίστησιν ποῦ δὲν τὴν ἐπερίμενες.

Ὁ Ροδόλφος τὸν προσέβλεψε μειδιῶν, χωρὶς τὸ ἐλάχιστον κακὸν προαίσθημα.

— Πόσον εἰσθε καλοὶ καὶ οἱ δύο, θεῖέ μου. Ἀλλὰ περὶ τίνος πρόκειται ;

— Ἴδου ! Βλέποντες πόσον στενοχωρεῖσαι ἐδῶ — καὶ δὲν ἔχεις ἄδικον, — διωργανίσασμεν μίαν ἐκδρομὴν εἰς τὴν Πελοπόννησον. Θὰ σοῦ δείξω — μεν ὅλα ἐκεῖ τὰ ἱστορικὰ μέρη.

— Ἀλλὰ, θεῖέ μου, δὲν ἔχω διόλου ἐπὶ τοῦ παρόντος τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἶδω τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰ ἱστορικὰ της μέρη, εἶπεν ὁ Ροδόλφος ἀδημονῶν καὶ τρομάζων μὴ τὸν ἀναγκάσουν νὰ μακρυνθῇ ἀπὸ τὴν Ἀνδρομάχην. Τὴν ἱστορίαν τὴν βαρύνουμαι καὶ δὲν μὲ μέλει διόλου διὰ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας.

— ὦ Ροδόλφε, ὑπέλαβε μειδιῶσα ἡ βαρωνίς, μὴ μοῦ καταστρέφῃς τὰς ἐλπίδας μου. Ἦλπιζα ὅτι σὺ θὰ μοῦ ἐξηγῇς τὰ πάντα εἰς αὐτὴν τὴν

ἀρχαιολογικὴν περιοδεῖαν. Σὺ δὲν ἔλαβες ἀκόμη καιρὸν νὰ λησμονήσῃς ὅσα ἔμαθες εἰς τὸ σχολεῖον, τοῦ δὲ θεῖου σου αἱ ἀναμνήσεις εἶναι ἀμυδρότεραι ἀπὸ τὰς ἰδικάς μου.

— Λυποῦμαι πολὺ, θεία μου, ἀλλὰ δὲν ἤθελα νὰ λείψω τώρα ἀπὸ τὰς Ἀθήνας. Δὲν στενοχωροῦμαι διόλου, θεῖέ μου, σὰς βεβαιῶ. Ἐξ ἐναντίας, εἶμαι πολὺ εὐτυχὴς ἐδῶ.

Ὁ βαρῶνος τὸν ἐκύτταξε λοξῶς.

— Ροδόλφε, σὲ ἰκετεύω, — ἂν δὲν μ' ἐμπόδιζεν ἡ πολυσαρκία θὰ σὲ ἰκέτευσον γονυκλινής, — ἄρσέ μας νὰ σὲ ἀποσπάσωμεν διὰ μόνον δύο ἐβδομάδας ἀπὸ τὴν γόησσαν ἐκείνην, τὴν Κυρίαν Φωτεινὴν Νατσελχοῦθερ. Παραδέχομαι καὶ ἀναγνωρίζω ὅτι ἡ συναναστροφή μας καὶ ἡ θεὰ ἱστορικῶν τόπων δὲν ἰσοδυναμοῦν βεβαίως πρὸς τὰ θέλγητρά της, ἀλλὰ κάμε αὐτὴν τὴν χάριν εἰς δύο γέροντας οἱ ὁποῖοι σὲ παρακαλοῦν. Θὰ ἐπανέλθῃς μὲ μεγαλειτέραν ἀκόμη εὐχαρίστησιν εἰς τοὺς πόδας τῆς κιτρινομάτας μαγίσσης τῆς ὁδοῦ Ἀκαδημίας.

— Δὲν σὰς ἐννοῶ, θεῖέ μου ! Δὲν εἶδα τὴν Κυρίαν Νατσελχοῦθερ μετὰ τὸν χορὸν τῆς Κυρίας Ἰαροβίσκη.

— Πῶς γίνεται ! Κύριε τῶν Δυνάμεων ! Τόσον νέος καὶ τόσον ἄγονος !

Καὶ ἀποτεινόμενος πρὸς τὴν σύζυγόν του :

— Κυρία μου, μοῦ ἔρχονται δάκρυα νὰ βλέπω τὴν ἀπιστίαν τοῦ φίλου ! Ἀλλ' ὄχι. Αὐτὰ εἶναι δισταγμὸς ψυχῆς ἀθώας. Στενάζει ἐξῶ ἀπὸ τὰ παράθυρά της, ξεθυμαίνει μὲ τὸ βιολί του, γράφει γράμματα ἐρωτικά . . .

— Μὴ τὸν πειράζῃς, εἶπεν ἡ βαρωνίς. Ἐνθυμήσου ὅτι ἐπέρασες καὶ σὺ ἀπ' αὐτά.

— Πῶς ἤμπορῶ νὰ τὸ λησμονήσω, ἐνῶ βλέπω ἐνώπιόν μου ἐκείνην διὰ τὴν ὁποίαν ἐστὲν — ναζα, εἶπεν ὁ βαρῶνος χαριεντιζόμενος.

— Ὁ Ροδόλφος καταλαμβάνει ὅτι ἦσαν κάπως διαφορετικοὶ οἱ ἰδικοί σου στεναγμοί. Ἀλλ' ἄς ἀφήσωμεν κατὰ μέρος τὰς ἀστείότητας, Ροδόλφε. Δὲν ἤμπορεῖς νὰ μᾶς παραιτήσῃς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Ἦμπορεῖ κανεὶς νὰ εἶναι ἐρωτευμένος καὶ νὰ περιοδεύῃ — διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ πάλιν. Δὲν θὰ χαθῇ ἐν τῷ μεταξῷ ἡ Νατσελχοῦθερ.

— Θεία μου, ἀληθῶς δὲν καταλαμβάνω τί ἀνακατόνετε τὴν Νατσελχοῦθερ. Βεβαιώθητε ὅτι δὲν ἔχω τίποτε νὰ κάμω μαζὶ της, οὔτε ἐκείνη μαζὶ μου.

— Ἡ δυστυχὴς ! Τὴν κλαίω, εἶπεν ὁ βαρῶνος. Καὶ ἐν τούτοις ὁ συχαμένος ἐκεῖνος ὁ Ἀγγυρόπουλος περιφέρεται εἰς τὰς Ἀθήνας θυμωμένος καὶ ἀναμμένος, καὶ λέγει τὰ μύρια κατὰ ξανθῶν Γερμανῶν καὶ ἀπειλεῖ μονομαχίας καὶ, Κύριος οἶδε, τί ἀκόμη. Κρίμα νὰ πηγαίῃ εἰς τὰ χαμένα τόση εὐγενὴς ἀγανάκτησις, τόση ἱπποτικὴ